

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระพุทธศาสนาโดยใช้กรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดอรัญญาราม อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้

- 1.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้
- 1.2 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้
- 1.3 ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้
- 1.4 ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้
- 1.5 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้
- 1.6 ขั้นตอนการจัดทำของแผนการจัดการเรียนรู้

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับของกรณีศึกษา

- 2.1 ความหมายของของกรณีศึกษา
- 2.2 ลักษณะของกรณีตัวอย่างที่ดี
- 2.3 ขั้นตอนการสอนกรณีศึกษา
- 2.4 ประโยชน์ของกรณีศึกษา

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับของทักษะการคิด

- 3.1 ความหมายของการคิด
- 3.2 ความหมายของการคิดวิเคราะห์
- 3.3 ขั้นตอนการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 ความหมายของการประเมิน
- 4.2 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
- 4.3 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้นำไปใช้
- 4.4 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 4.5 การประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของแผนการเรียนรู้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กรณีศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ คืออะไร นั้นมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้

ดังนี้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 11) ให้ความหมายของแผนจัดการเรียนรู้ว่า เป็นการจัดโปรแกรมการสอนของวิชาใดวิชาหนึ่งไว้ล่วงหน้าเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ฉวีลักษณ์ มาศจรัส (2546, หน้า 32) ให้ความหมายของแผนจัดการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง การนำวิชาการหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดภาคเรียน โดยมีจุดประสงค์ การเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ การวัดผลประเมินผลโดยให้สอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียนและความพร้อมของโรงเรียนและตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น

สำลี รักสุทธี (2546, หน้า 16) อธิบายความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า เป็นการนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพผู้เรียนความพร้อมของโรงเรียน ในด้านวัสดุอุปกรณ์และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ก็คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร ล่วงหน้าหรือบันทึกการสอนตามปกตินั่นเอง กล่าวให้สั้นก็คือ การเตรียมการสอนหรือการวางแผนการสอนของครูนั่นเอง

จากการศึกษา ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ พอสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือ การเตรียมการสอนของครู ซึ่งจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการเตรียมการสอนไว้อย่างเป็นระบบ ขั้นตอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือวัดผลประเมินผล ช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ของการจัดการศึกษา ช่วยให้ครูให้บรรลุวัตถุประสงค์ ไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ถือเป็นเอกสารในการเตรียมตัวล่วงหน้าของครู ก่อนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้กับผู้เรียนดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญดังได้มีนักวิชาการให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 150) ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย และจุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่อง ความถนัด ความรู้ ทักษะ เจตคติ บุคลิกภาพ รูปแบบการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นที่ครูจะต้องทำแผนการจัดการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำและคณะ (2551, หน้า 58) กล่าวว่า ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอนที่ดี วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา
2. ช่วยให้ผู้สอนมีคู่มือการตัดการเรียนรู้ ที่ทำไว้ล่วงหน้าด้วยตนเอง และทำให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย
3. ช่วยให้ผู้สอนทราบว่าการสอนของตนได้เดินไปในทางทิศใด หรือทราบว่าจะสอนอะไร ด้วยวิธีใด สอนทำไม สอนอย่างไร จะใช้สื่อแหล่งเรียนรู้อะไร และจะวัดและประเมินผลอย่างไร
4. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใฝ่ศึกษาหาความรู้ ทั้งเรื่องหลักสูตร วิธีจัดการเรียนรู้ จะจัดหาและใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล
5. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอน (จัดการเรียนรู้) แทนได้
6. แผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้และพัฒนาแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษ
7. เป็นผลงานทางวิชาการที่แสดงถึงความชำนาญและความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน

สำหรับประกอบการประเมินเพื่อเลื่อนตำแหน่งและวิทยฐานะครูให้สูงขึ้น

แพรพรรณ สมทรัพย์ (2545, หน้า 5) ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ของครูจะช่วยให้ผู้สอนได้มีโอกาส ศึกษาหลักสูตร แนวการสอน
2. วิธีการวัดผลประเมินผล ศึกษาเอกสาร ตำรา ได้อย่างละเอียดทุกแง่มุม
3. แผนการจัดการเรียนรู้จะทำให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งในเรื่องทรัพยากร ของโรงเรียนทรัพยากรของท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น

4. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพของผู้สอน ในการนำไปใช้ในกิจกรรม
5. การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน ระยะเวลาและสภาพการเรียนการสอนที่แท้จริงในแต่ละภาคเรียน ช่วยให้ผู้สอนปฏิบัติการสอน ได้ครบถ้วนทันเวลา และช่วยให้มีความมั่นใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น
6. แผนการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนใช้เป็นข้อมูล หรือหลักฐานอ้างอิงได้อย่างถูกต้องเที่ยงตรงแก่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง ว่าผู้สอนทำการสอนอย่างไร ใช้สื่ออุปกรณ์และทรัพยากรอะไร อย่างไร
7. แผนการจัดการเรียนรู้จะใช้เป็นคู่มือครูที่ใช้สอนแทนได้
8. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นเอกสารใช้สำหรับการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้เป็นอย่างดี
9. แผนการจัดการเรียนรู้ จะเป็นเอกสารที่แสดงถึงการพัฒนาวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพครูที่แสดงว่างานสอนเป็นงานที่ต้องได้รับการฝึกฝน โดยเฉพาะมีเครื่องมือและเทคนิคที่จำเป็นสำหรับประกอบวิชาชีพด้วย

จากการศึกษาเรื่องความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยในการให้ผู้สอนได้มีโอกาสศึกษาหลักสูตร เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษาบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจุดหมายปลายทางของหลักสูตร ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะตรงตามที่หลักสูตร ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านซึ่ง พันทิพา อุทัยสม (2542, หน้า 17) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน เพราะผู้เรียนแต่ละห้องมีความแตกต่างกันมาก และผู้สอนสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมได้
2. เพื่อปรับกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะสามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่อง หรือปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้จากจุดมุ่งหมายและการประเมินผล
3. สร้างความมั่นใจให้กับผู้สอนเพราะได้มีการเตรียมกิจกรรม ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน
4. ทำให้งานในภาคเรียนต่อไปมีน้อยลง โดยอาจปรับปรุงแก้ไขใน แผนการจัดการเรียนรู้บ้างเล็กน้อย
5. มีการเตรียมห้องเรียน การจัดห้องเรียนและการเตรียมสื่อการเรียนการสอน ให้มีบรรยากาศที่ดี ในห้องเรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ พอสรุปได้ว่า ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการสอน สามารถจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ อีกทั้งจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2551, หน้า 58-64) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจน (ในการสอนเรื่องนั้น ๆ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติอะไร หรือด้านใด)
2. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ชัดเจนและนำไปสู่ผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง (ระบุนิทานของครูผู้สอนและผู้เรียนไว้ชัดเจนว่าจะต้องทำอะไรจึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผล)
3. กำหนดสื่ออุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน (จะใช้สื่อ อุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้อะไรช่วยบ้าง และจะใช้อย่างไร)
4. กำหนดวิธีวัดและประเมินผลไว้ชัดเจน (จะใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลใด เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น)
5. ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ (ในกรณีที่มีปัญหาเมื่อมีการนำไปใช้ หรือไม่ สามารถกำหนดการจัดการเรียนรู้ตามแผนนั้นได้ก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นได้ โดยไม่กระทบต่อการเรียนการสอนและผลการเรียนรู้)
6. มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงที่ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่
7. แปลความได้ตรงกัน แผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกันเขียนให้อ่านเข้าใจง่าย กรณีมีการสอนแทนหรือเผยแพร่ ผู้นำไปใช้สามารถเข้าใจและใช้ได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้
8. มีการบูรณาการ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี จะสะท้อนให้เห็นการบูรณาการแบบองค์รวมของเนื้อหาสาระการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

9. มีการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ใหม่ และนำไปใช้ในชีวิตจริงกับการเรียนในเรื่องต่อไป

สงบ ลักษณะ (2544, หน้า 20) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. เป็นแผนการสอนที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียน เป็นผู้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรม ดำเนินไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบ คำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียน คิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง
3. เป็นแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้ได้จริง
4. เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่จัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

นอกจากนี้ จริณ แก้วสนิท (2548, หน้า 63 - 77) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเขียนแผนไว้ดังนี้

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ก่อนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนควรระบุบอกรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ที่ส่วนบนของแผนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยทั่ว ๆ ไปจะประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. มาตรฐานการเรียนรู้
2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
3. สารการเรียนรู้
4. กิจกรรมการเรียนรู้ครูทุกท่านจะต้องเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย ซึ่งมีเอกสาร ตำรา ผลงานการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้มากมาย
5. การวัดผลประเมินผลต้องวัดผลและประเมินผลหลาย ๆ วิธี ซึ่งตำราว่าด้วยการวัดผลประเมินผลมีมากมาย โปรดมาอ่านทำความเข้าใจ แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการวัดผลประเมินผลจะเป็นผลดีแก่นักเรียนอย่างแน่นอน

6. บันทึกหลังการสอนบันทึกตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้เขียนไปได้เลยว่ามีปัญหา อุปสรรคใด จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาอย่างไร จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนอ่อน เรียนช้า รวมทั้งนักเรียนที่ไม่สนใจการเรียน ครูจะดูแลแก้ไขอย่างไร วิธีใด จะสอนซ่อมเสริม จะให้เรียนเพิ่มเติม จะให้สอบแก้ตัว

โดยสรุป ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความชัดเจนทั้งในด้าน เนื้อหา วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้วัสดุ อุปกรณ์ ที่จัดหาได้ในท้องถิ่น นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากที่สุด ส่งผลให้บรรลุจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

การเขียนแผนการเรียนรู้ ผู้สอนจำเป็นจะต้องรู้ถึง องค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ รูปแบบของแผนการเรียนรู้ ขั้นตอนในการเขียนแผนการเรียนรู้ ซึ่ง สุวิทย์ มูลคำและคณะ (2551, หน้า 63 - 64) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ดังนี้

ส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้มีหลายรูปแบบอาจอยู่ในรูปของความเรียงหรือตาราง หรือทั้งความเรียงและตารางรวมกันก็ได้ดังตัวอย่างที่กล่าวมา ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบได้ตามความเหมาะสม จะเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ส่วนนำหรือหัวแผนแผนการจัดการเรียนรู้

เป็นส่วนประกอบที่แสดงให้เห็นภาพรวมของแผน ว่าเป็นแผน ใด ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด เรื่องอะไร ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมนานเท่าใด

ส่วนที่ 2 ตัวแผนการจัดการเรียนรู้ (องค์ประกอบที่สำคัญ)

1. สาระ
2. มาตรฐานการเรียนรู้
3. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
5. สาระสำคัญ
6. จุดประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 6.1 จุดประสงค์ปลายทาง
 - 6.2 จุดประสงค์นำทาง
7. สาระการเรียนรู้/เนื้อหา
8. กิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้

9. สื่อ/นวัตกรรม/แหล่งเรียนรู้
 10. การวัดและประเมินผลประกอบด้วย
 - 10.1 วิธีการประเมิน
 - 10.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
 - 10.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน
 11. เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้
 12. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้
- ส่วนที่ 3 ท้ายแผนการจัดการเรียนรู้

ประกอบด้วยบันทึกผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้สอนใช้บันทึกการสังเกตที่พบจากการนำไปใช้ เช่น ปัญหาและแนวทางการแก้ไข กิจกรรมเสนอแนะ และข้อมูลอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแผน ฯ ในการนำไปใช้ต่อไป อีกส่วนหนึ่งของท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน ได้แก่ ใบงาน แบบทดสอบ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแผนนั้น ๆ เป็นต้น

รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการสอนที่นิยมใช้กันทั่วไป มี 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย เขียนโดยใช้ประเด็นทั้ง 10 ประเด็นมากำกับ แต่การลำดับกิจกรรมการเรียนการสอนจะเขียนเป็นเชิงบรรยายกิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ โดยไม่ระบุชัดเจนว่านักเรียนทำอะไร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....	
เรื่อง.....	ระยะเวลา.....คาบ.....
1. สาระสำคัญ.....	
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ :.....	
3. จุดประสงค์ปลายทาง :.....	
4. จุดประสงค์นำทาง	4.1
	4.2
	4.3
5. เนื้อหาสาระ :.....	
6. สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอน :.....	
7. กิจกรรมการเรียนการสอน :.....	
8. การวัดและประเมินผล :.....	
9. กิจกรรมเสนอแนะ :.....	
10. บันทึกผลหลังการสอน :.....	
10.1 ผลการสอน	
10.2 ปัญหา/อุปสรรค	
10.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข	
ลงชื่อ.....ผู้สอน	
.....	

2. แผนการสอนแบบตาราง เขียนโดยใช้ประเด็นสำคัญที่เป็นองค์ประกอบของแผน
จัดการเรียนรู้มากำกับ และบรรจุองค์ประกอบสำคัญเหล่านั้นลงไปตามตารางเกือบทั้งหมด

ตาราง 1 แผนการสอนแบบตาราง

จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อ / อุปกรณ์	กระบวนการ	การวัด ประเมินผล
จุดประสงค์การเรียนรู้ :					
.....					
จุดประสงค์ปลายทาง :					
.....					
จุดประสงค์นำทาง :					
1.					
2.					
3.					

3. แผนการจัดการเรียนรู้แบบพิสดาร

เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรายละเอียดมากขึ้น การลำดับกิจกรรมการเรียนการสอน
แยกเป็นกิจกรรมที่ครูปฏิบัติและสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกัน

ตาราง 2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบพิสดาร

แผนการสอนที่.....			
เรื่อง.....	ระยะเวลา.....	คาบ.....	
1. สาระสำคัญ.....			
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ :.....			
3. จุดประสงค์ปลายทาง :.....			
4. จุดประสงค์นำทาง 4.1			
4.2			
4.3			
5. เนื้อหาสาระ :.....			
6. สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอน :.....			
7. กิจกรรมการเรียนการสอน :.....			

ขั้นตอน จุดประสงค์นำทาง	กิจกรรมการเรียนการสอน		วิธีวัดผล ระหว่างเรียน
	ครู	นักเรียน	

8. การวัดและประเมินผล :.....	
9. กิจกรรมเสนอแนะ :.....	
10. บันทึกผลหลังการสอน :.....	
10.1 ผลการสอน	
10.2 ปัญหา/อุปสรรค	
10.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข	

ลงชื่อ ผู้สอน

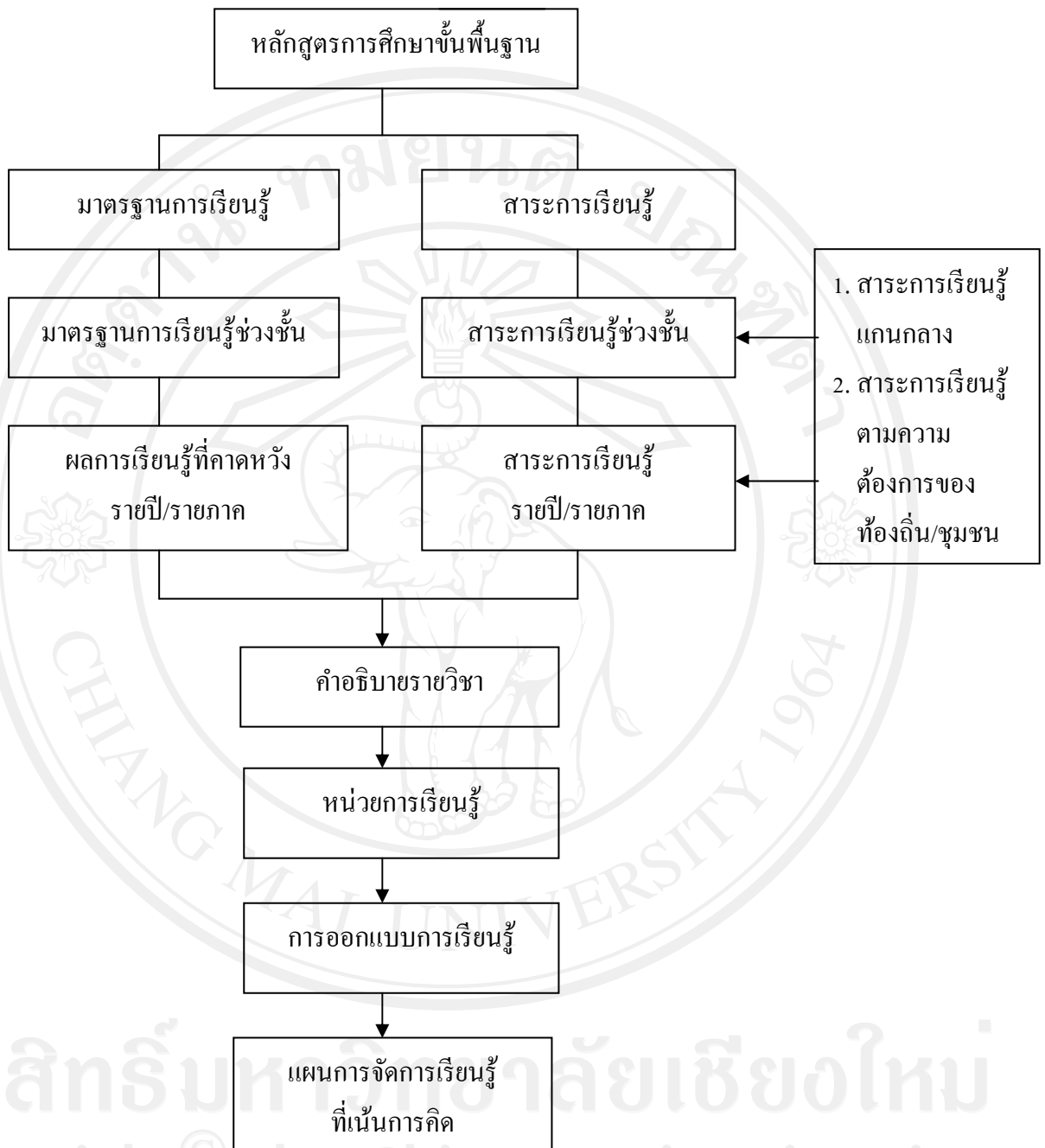
โดยสรุปองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ส่วนนำหรือหัวข้อของแผนการจัดการเรียนรู้ ตัวแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย (การนำเข้าสู่บทเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสรุป) สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เอกสารประกอบการสอน บันทึกผลหลังการสอน

ขั้นตอนของการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ในการจัดทำแผนการเรียนรู้มีรูปแบบหลายรูปแบบที่ใช้ในการเรียนการสอน สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2551, หน้า 8) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำแผนดังนี้

เส้นทางจากหลักสูตรสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้

การนำหลักสูตรไปสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์รายละเอียด จากหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เชื่อมโยงกับหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้เข้าสู่แผนการจัดการเรียนรู้ ดังแผนภูมิ 1 ต่อไปนี้

แผนภูมิ 1 แสดงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เมื่อกล่าวโดยสรุปขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยสรุปครูผู้สอนจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์ตัวชี้วัด จัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดผลประเมินผล บันทึกหลังการสอนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องต่อไป

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับของกรณีศึกษา

ความหมายของของกรณีศึกษา

ในการจัดการการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา เป็นการนำเหตุการณ์จริง หรือสมมุติขึ้นมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของกรณีศึกษาไว้ดังนี้

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2550, หน้า 142) ได้กล่าวถึงกรณีศึกษาไว้ว่า การสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง หมายถึง การสอนที่มีการนำเสนอสภาพการณ์หรือปัญหาหรือใช้กรณีหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง หรืออาจจะเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงมาดัดแปลงเพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ และมีการฝึกให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจ มองเห็นปัญหาอย่างแท้จริง และฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้นๆ ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาอย่างอิสระ นับว่าเป็นการฝึกผู้เรียนให้รู้จักการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ

กรณีตัวอย่างที่จะนำมาให้ผู้เรียนศึกษานั้นมีหลายลักษณะ ได้แก่ เรื่องเล่า เรื่องสั้น เรื่องยาว ตัดต่อข่าวจากหนังสือพิมพ์ บทละคร บทสนทนา ภาพชุดที่มีเรื่องราวติดต่อกัน บทความ ชุดภาพ การ์ตูน บทบาทสมมุติ ปกติแล้วกรณีตัวอย่างจะเป็นในรูปเอกสาร แต่ก็สามารถนำเสนอในรูปแบบอื่นได้ เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมุติ การทดลอง เป็นต้น

สุวิทย์ มูลคำ (2550, หน้า 93) กล่าวว่าจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา หมายความว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ กรณีหรือเรื่องราวต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องจริงหรือสมมุติขึ้นจากความเป็นจริง โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดการเรียนรู้แบบนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการหลากหลาย สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่หรือเสริมสร้างความรู้ให้กว้างขวางและนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

โดยสรุปกรณีศึกษาหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรืออาจเป็นเรื่องที่สมมุติขึ้น ซึ่งอาจใกล้เคียงกับความเป็นจริง เช่น บทละคร บทสนทนา บทความ การ์ตูน บทบาทสมมุติ การแสดงละคร นิทาน ชาดก สไลด์ วิดีทัศน์ มาให้นักเรียนได้ศึกษา เพื่อฝึกให้นักเรียนแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ลักษณะของกรณีตัวอย่างที่ดี

ทิสนา แคมมณี (2546, หน้า 75) ได้กล่าวถึงกรณีตัวอย่างว่า เป็นวิธีที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหา โดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหขึ้นจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมอง ที่กว้างขึ้นควรมีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้ของการสอนแบบกรณีตัวอย่าง มีดังนี้

1. มีกรณีเรื่องที่คล้ายกับเหตุการณ์จริง
2. มีประเด็นคำถามให้พิจารณาหาคำตอบ
3. มีคำตอบที่หลากหลาย คำตอบไม่มีถูกไม่มีผิดอย่างชัดเจนหรือแน่นอน
4. มีการอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ ปัญหา มุมมอง และวิธีการแก้ไข ปัญหาของผู้เรียนและสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

จากลักษณะของกรณีตัวอย่างที่กล่าวมาสรุปได้ว่าลักษณะกรณีตัวอย่างที่ดีควรมีองค์ลักษณะดังนี้ เป็นเรื่องที่อาจเกิดขึ้นจริงหรือ สมมุติขึ้น ซึ่งให้ประเด็นที่หลากหลาย ซึ่งให้มุมมองที่แตกต่างกัน นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยที่คำตอบนั้นจะไม่มีถูกและผิด นักเรียนสามารถร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ได้หลายมุมมอง ในสถานการณ์นั้น ๆ

ขั้นตอนการสอนกรณีศึกษา

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2550, หน้า 142 -145) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนแบบกรณีศึกษาไว้ดังนี้

การสอนแบบการศึกษากรณีตัวอย่างให้ได้ผลดีนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1) การอภิปราย การสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างนั้น ควรจะมีการอภิปรายกันเป็นกลุ่มย่อย ในแต่ละกลุ่มจะมีประธานเป็นผู้ดำเนินการให้มีการอภิปรายตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีเลขานุการเป็นผู้บันทึกสาระสำคัญของการอภิปราย สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างอิสระ ในการอภิปรายนั้นควรจะมีการตามลำดับดังนี้

(1) การตกลงกันเกี่ยวกับขอบเขตของปัญหาอย่างชัดเจน มีหัวข้อการอภิปรายที่มีลักษณะให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเจตคติกันได้

(2) มีการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องที่จะอภิปรายล่วงหน้าก่อนแล้ว สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องตั้งใจฟังเพื่อนๆ อภิปรายกัน เพื่อที่จะให้แสดงความคิดเห็นกันได้อย่างต่อเนื่อง สัมพันธ์กัน

(3) การหาข้อยุติ เมื่อการอภิปรายดำเนินต่อไป จนถึงขั้นสามารถหาข้อสรุปผลได้แล้ว ก็ต้องมีการสรุปความเพื่อเป็นข้อยุติ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการอภิปรายเมื่อผู้เรียนทุกกลุ่มได้ร่วมกันอภิปรายจนได้ข้อยุติแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนควรได้อภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียนอีกครั้ง เพื่อเป็นการหาข้อสรุปร่วมกัน

2) การระดมพลังสมอง เป็นเทคนิคที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกัน และทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากสมาชิกของกลุ่มให้ได้มากที่สุดภายในระยะเวลาสั้น ซึ่งในการระดมสมองนั้นจะต้องให้โอกาสทุกคนมีอิสระในความคิด โดยไม่ต้องเกรงว่าความคิดนั้นจะผิดหรือซ้ำกับความคิดของคนอื่น และสมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องไม่วิจารณ์ความคิดเห็นของผู้อื่น การระดมพลังสมองมุ่งในด้านปริมาณของความคิด เพื่อให้ได้ความคิดมากที่สุด ได้นั้นเรื่องคุณภาพ แต่จะนำความคิดทั้งหลายมาคัดเลือกในภายหลัง เมื่อระดมความคิดจากสมาชิกได้แล้วก็นำความคิดดังกล่าวมาแยกประเภทความคิดเป็นกลุ่ม เขียนความคิดให้กะทัดรัดชัดเจน สรุปความคิดทั้งหมด

3) กระบวนการคิดแก้ปัญหา เมื่อได้รวมพลังสมองของสมาชิกแล้ว จะสามารถสรุปเป็นปัญหาที่ชัดเจนได้ สมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันคิดอย่างมีระบบ ดังนี้

(1) ทำความเข้าใจในปัญหา ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์ทำความเข้าใจ มองให้ชัดเจนว่าอะไรคือตัวปัญหาหรืออุปสรรคสำคัญ

(2) อภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา และเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา ร่วมกันโดยรวบรวมวิธีการทุกอย่างเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา นั้น และคัดเลือกวิธีการที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นวิธีการที่น่าจะได้ผลมากที่สุดเรียงลำดับความสำคัญ และตัดสินใจร่วมกันเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดที่ได้จากการสรุปผลการอภิปราย

(3) วางแผนการทำงานเพื่อแก้ปัญหาดำเนินการตามวิธีการที่กำหนดไว้ และลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด

(4) สรุปประเมินผลการแก้ปัญหา เพื่อหาข้อบกพร่องและผลดีที่จะนำไปใช้ปรับปรุงในการแก้ปัญหาในครั้งต่อไป

สุวิทย์ มูลคำ (2550, หน้า 93-96) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

กรณีศึกษาหรือกรณีตัวอย่างควรมีสาระ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ตามจุดประสงค์ อาจเป็นกรณีที่เกิดขึ้นจริงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งในกรณีนั้นมีสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งอยู่ เช่น ปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งอาจนำมาจากแหล่งข้อมูล เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือนำเสนอด้วยสื่อดังกล่าว

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษามีขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำเสนอกรณีศึกษา

เป็นขั้นที่ผู้สอนเสนอกรณีศึกษาและประเด็นคำถามสำหรับผู้เรียนอภิปราย ซึ่งผู้สอนได้เตรียมไว้วิธีการนำเสนอสามารถทำได้หลายวิธี เช่น พิมพ์เป็นเอกสารแจกให้อ่าน เล่ากรณีตัวอย่างให้ฟัง หรือนำเสนอโดยใช้สื่อ เช่น วิดิทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้นผู้สอนอาจใช้กรณีตัวอย่างที่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงก็ได้ แต่กรณีนี้ผู้สอนต้องมีความชำนาญในการวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และตั้งประเด็นคำถามสำหรับการค้นหาคำตอบและการอภิปรายได้รวดเร็ว

2. ขั้นการศึกษากรณีศึกษาหรือกรณีตัวอย่างและการอภิปราย

2.1 แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยตามความเหมาะสม

2.2 ให้ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษาหรือกรณีตัวอย่าง โดยให้เวลาในการศึกษาอย่างเพียงพอให้สมาชิกหาคำตอบตามประเด็นคำถามที่ครูกำหนดไว้ ผู้เรียนแต่ละคน ควรจะมีคำตอบตามประเด็นคำถามเตรียมไว้เพื่ออภิปราย

2.3 สมาชิกกลุ่มร่วมกันอภิปรายตามประเด็นคำถามเพื่อให้ได้ข้อสรุปของกลุ่มย่อย

2.4 นำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่มเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

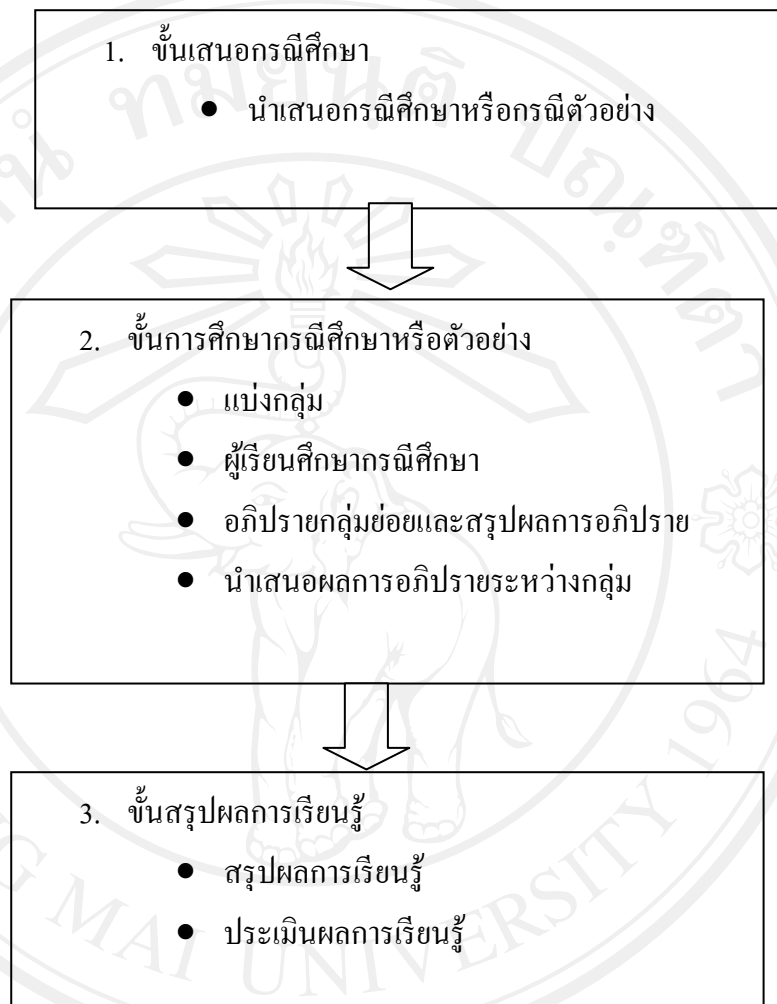
อนึ่ง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา หรือกรณีตัวอย่างนี้มีได้มุ่งที่คำตอบใด คำตอบหนึ่ง คำถามสำหรับการอภิปรายนี้จึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างชัดเจนแน่นอน แต่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและเหตุผลที่หลากหลายซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดที่กว้างขวางขึ้น ดังนั้นการอภิปรายจึงควรมุ่งประเด็นไปที่เหตุผลหรือที่มาของความคิดที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

3. ขั้นสรุปผลการเรียนรู้

- ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายคำตอบ ปัญหา มุมมอง และวิธีแก้ปัญหของผู้เรียนและสรุปสาระสำคัญหรือข้อคิดที่ได้จากการเรียนรู้

- ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การทำแบบทดสอบ การตรวจผลงาน การสังเกตการณ์เข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิ 2 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

จากการศึกษาขั้นตอนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสรุปได้ว่า การสอนแบบกรณีศึกษามีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ สามขั้นตอนคือ ขั้นนำเสนอกรณีศึกษา ขั้นศึกษากรณีศึกษาและขั้นสรุปผลการเรียนจากกรณีศึกษา

ประโยชน์ของกรณีศึกษา

ชาตรี เกิดธรรม (2546, หน้า 77-78) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบกรณีศึกษาไว้ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหามากมายในเวลาที่กำหนด
 2. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและมีความกระตือรือร้น
 3. ทำให้ผู้เรียนสนุกตื่นเต้นและไม่เบื่อหน่าย
 4. ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและแสดงออก
 5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนอย่างชัดเจน
 6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือกันโดยไม่คิดถึงการแข่งขัน
 7. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดพิจารณาเหตุการณ์ที่เรียนอย่างรอบคอบ อภิปรายปัญหาอย่างลึกซึ้ง มีหลักการ เหตุผล คุณธรรม และมองทิศทางแยกความคิดเห็นของตนเองได้
- ทะลุปรุโปร่ง

8. มีทักษะในการแก้ปัญหา

9. เป็นการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ

ทิสนา เขมมณี (2546, หน้า 77) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบกรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. เป็นวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น
2. เป็นวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงและได้ฝึกการแก้ปัญหาโดยที่ไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่จะเกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริง
3. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนสูงส่งเสริมในการเรียนรู้จากกันและกัน

4. เป็นวิธีสอนที่ให้ผลดีมากสำหรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความรู้และประสบการณ์หลากหลาย

สาขา

สุวิทย์ มูลคำ (2550, หน้า 96) ได้กล่าวถึง ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา มีดังนี้

ข้อดี

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเผชิญปัญหาจากสถานการณ์จริง ได้ฝึกแก้ปัญหาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้เป็นอย่างดี
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างไกลขึ้น

3. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงและส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน

ข้อจำกัด

1. กรณีที่กลุ่มผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ไม่แตกต่างกันจะทำให้การเรียนรู้ไม่กว้างขวางเท่าที่ควร
2. ถ้าประธานหรือผู้นำกลุ่มขาดความสามารถในการเป็นผู้นำ จะทำให้การเรียนรู้ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

โดยสรุปประโยชน์ของกรณีศึกษาคือ ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ จากเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เหตุการณ์ที่สมมุติขึ้น ชาดก นิทาน ช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ได้ความสามัคคีกันในกลุ่ม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับของทักษะการคิด

ความหมายของการคิด

ทิสนา เขมมณี (2552, หน้า 142) กล่าวว่ากระบวนการคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญา ซึ่งอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การฝึกทักษะการคิด การใช้ทักษะการคิดแบบต่างๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลายจะช่วยให้เกิดการคิดอย่างจริงจังและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียน เป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น

อุษณี โพธิ์สุข (2544) ได้สรุปความหมายของการคิดไว้ว่า การคิดเป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ใช้ในการสร้างแนวความคิด รวบรวมด้วยการจำแนกความแตกต่าง การจัดกลุ่มและการกำหนด ชื่อเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ได้รับและกระบวนการที่ใช้ในการแปลความหมาย ของข้อมูลที่ได้รับซึ่งข้อมูลที่น่ามาใช้อาจจะเป็นความจริงที่สัมผัสได้ หรือเป็นเพียงจินตนาการที่ไม่อาจสัมผัสได้ ตลอดจนเป็นกระบวนการเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสม การคิดเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจาก การที่สมองถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม สังคมรอบตัว และประสบการณ์ดั้งเดิมของมนุษย์

กล่าวโดยสรุปความหมายของการคิด คือกระบวนการทางสติปัญญาซึ่งเกิดจากสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดทักษะกระบวนการคิดซึ่งหลอมรวมกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้วมาส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด

ความหมายของการคิดวิเคราะห์

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ แต่ละคนอธิบายความหมายของการคิดวิเคราะห์โดยใช้คำที่แตกต่างกัน

บลูม และคณะ (Bloom, 1956: 6-9) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า เป็นความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีสาระสำคัญอะไร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผลและที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการอะไร

ในด้านการคิดวิเคราะห์นั้น บลูม (Bloom, 1956: 201-207) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า เป็นความสามารถ ในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีสาระสำคัญอะไร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผลและที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการอะไร โดยมีรายละเอียด (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ .2551 : 49-52) ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหาของสิ่งต่างๆ (Analysis of Element) เป็นความสามารถในการแยกแยะได้ว่าสิ่งใดจำเป็น สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดมีบทบาทมากที่สุด ประกอบด้วย

1.1 วิเคราะห์ชนิด เป็นการให้นักเรียนวินิจฉัยว่า สิ่งนั้น เหตุการณ์นั้นๆ จัดเป็นชนิดใด ลักษณะใด เพราะเหตุใด เช่น ข้อความนี้ (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) เป็นข้อความชนิดใด ต้นผักชีเป็นพืชชนิดใด ม้าน้ำเป็นพืชหรือสัตว์

1.2 วิเคราะห์สิ่งสำคัญ เป็นการวินิจฉัยว่าสิ่งใดสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญ เป็นการค้นหาสาระสำคัญ ข้อความหลัก ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อย ของสิ่งต่างๆ เช่น

- สาระสำคัญของเรื่องนี้คืออะไร
- ควรตั้งชื่อเรื่องนี้ว่าอะไร
- การปฏิบัติเช่นนั้น เพื่ออะไร
- สิ่งใดสำคัญที่สุด สิ่งใดมีบทบาทมากที่สุดจากสถานการณ์นี้

1.3 วิเคราะห์เลศนัย เป็นการมุ่งค้นหาสิ่งที่แอบแฝงซ่อนเร้น หรืออยู่เบื้องหลังจากสิ่งที่เห็น ซึ่งมีได้บ่งบอกตรงๆ แต่มีร่องรอยของความจริงซ่อนเร้นอยู่ เช่น สมทรงเป็นป่าของฉัน (จึงหมายความว่า สมทรงเป็นผู้หญิง)

- ถ้าเห็นคนใส่เสื้อขมุขะมอม สกปรกจึงน่าจะเป็นคนยากจน
- ข้อความนี้หมายถึงใครหรือสถานการณ์ใด

- สมชายกับสมศรีเป็นพี่น้องกัน สมชายบอกว่าฉันเป็นหลานของเขาแต่สมศรีบอกว่า ฉันไม่ใช่หลานของเธอ ทำไมคนทั้งสองจึงพูด ไม่เหมือนกัน (เพราะฉันเป็นลูกของสมศรี)

- เรื่องนี้ให้ข้อคิดอะไร ผู้เขียนมีความเชื่ออย่างไร มีจุดประสงค์ คืออะไร

2. การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่า มีอะไรสัมพันธ์กัน สัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร สัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน ได้แก่

- มุ่งให้คิดว่าเป็นความสัมพันธ์แบบใดมีสิ่งใดสอดคล้องกัน หรือไม่ สอดคล้องกัน มีสิ่งใดเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ และมีสิ่งใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เช่น ลิง นก เป็น สัตว์ชนิดใดที่ไม่เข้าพวก

- มีข้อความใด มีสิ่งใดไม่สมเหตุสมผล เพราะอะไร

- คำกล่าวใดสรุปผิด การตัดสินใจอย่างไรหรือการกระทำอะไรที่ไม่ถูกต้อง

- ภาพที่ 1 คู่กับภาพที่ 2 ภาพที่ 3 คู่กับภาพใด

- สองสิ่งนี้เหมือนกันอย่างไร หรือแตกต่างกันอย่างไร เช่น มีข่าวลงหนังสือพิมพ์ว่า “กินกาแฟถึงกับทำให้ตาอักเสบได้เนื่องจากผู้ดื่มกาแฟไม่ได้เอาช้อนออกจากถ้วยกาแฟ ช้อนจึงไปทิ่มตาขณะดื่ม” ข้อความนี้ไม่สมเหตุสมผลเพราะตาอักเสบไม่ได้มาจากกาแฟ แต่มาจากช้อน จึงเป็นคำกล่าวที่สรุปข้อมูลไม่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อีกตัวอย่างหนึ่งที่เป็นการสรุปข้อมูล แต่ขาดการเชื่อมโยงกับข้อมูลรอบด้าน เช่น การสรุปว่าผู้หญิงสาวที่ทำงานสถานอาบ อบ นวด ต้องเป็นหมคนวด ซึ่งอาจมีผู้หญิงบางคนอาจทำงานอย่างอื่นในสถานอาบอบนวดก็ได้ เช่น พนักงานบัญชี พนักงานทำความสะอาด ประชาสัมพันธ์ ในสถาน อาบ อบ นวด

2.1 วิเคราะห์ขนาดของความสัมพันธ์

- สิ่งใดเกี่ยวข้องมากที่สุด สิ่งใดเกี่ยวข้องน้อยที่สุด

- สิ่งใดสัมพันธ์กับสถานการณ์ หรือเรื่องราวมากที่สุด

- การเรียงลำดับมากน้อยของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เรียงลำดับความรุนแรง จำนวน โกล์-โกล มาก-น้อย หน้า-เบา ใหญ่-เล็ก ก่อน-หลัง

2.2 วิเคราะห์ขั้นตอนความสัมพันธ์

- เมื่อเกิดสิ่งนี้แล้ว เกิดผลลัพธ์อะไรตามมาบ้างตามลำดับ

- การเรียงลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์ วงจรของสิ่งของต่างๆ สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามตามลำดับขั้นตอน เช่น วิเคราะห์วงจรของฝน, ฝึเสื้อ

- ผลสุดท้ายจะเป็นอย่างไร

2.3 วิเคราะห์จุดประสงค์และวิธีการ

- การกระทำแบบนี้เพื่ออะไร การทำบุญตักบาตร (สุขใจ)
- เมื่อทำอย่างนี้แล้วจะเกิดสัมฤทธิ์ผลอะไร เช่น ออกกำลังกายทุกวัน

(ร่างกายแข็งแรง)

- ทำอย่างนี้มีเป้าหมายอะไร มีจุดมุ่งหมายอะไร

2.4 วิเคราะห์สาเหตุแผล

- สิ่งใดเป็นสาเหตุของเรื่องนี้
- หากไม่ทำอย่างนี้ ผลจะเป็นอย่างไร
- หากทำอย่างนี้ ผลจะเป็นอย่างไร
- ข้อความใดเป็นเหตุผลแก่กัน หรือขัดแย้งกัน

2.5 วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ในรูปอุปมาอุปไมย เช่น

- บินเร็วเหมือนนก
- ช้อนคู่ส้อม ตะปูจะคู่กับอะไร
- ควายอยู่ในนา ปลาอยู่ในน้ำ
- ระบบประชาธิปไตยเหมือนกับระบบการทำงานของอวัยวะในร่างกาย

3. การคิดวิเคราะห์เชิงหลักการ (Analysis of Organizational Principles) หมายถึง การค้นหาโครงสร้างระบบ เรื่องราว สิ่งของและการทำงานต่างๆ ว่า สิ่งเหล่านั้นดำรงอยู่ได้ในสภาพเช่นนั้น เนื่องจากอะไร มีอะไรเป็นแกนหลัก มีหลักการอย่างไร มีเทคนิคอะไรหรือยึดถือคติใด มีสิ่งใดเป็นตัวเชื่อมโยงการคิดวิเคราะห์หลักการเป็นการวิเคราะห์ที่ถือว่ามีความสำคัญที่สุด การที่จะวิเคราะห์เชิงหลักการได้ดี จะต้องมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์จะทำให้สามารถสรุปเป็นหลักการได้ ประกอบด้วย

3.1 วิเคราะห์โครงสร้าง เป็นการค้นหาโครงสร้างของสิ่งต่าง ๆ เช่น

- การทำวิจัยมีกระบวนการทำงานอย่างไร
- สิ่งนี้บ่งบอกความคิดหรือเจตนาอะไร
- คำกล่าวนี้ มีลักษณะอย่างไร (ชวนเชิญ โฆษณาชวนเชื่อ)
- โครงสร้างของสังคมไทยเป็นอย่างไร
- ส่วนประกอบของสิ่งนี้มีอะไรบ้าง
- กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3.2 วิเคราะห์หลักการ เป็นการแยกแยะเพื่อค้นหาความจริงของสิ่งต่าง ๆ แล้วสรุปเป็นคำตอบหลักได้

- หลักการของเรื่องนี้มีว่าอย่างไร

- เหตุใดความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงไม่มีที่ท่าจะยุติลงได้

ลักษณะของสิ่งต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์วัตถุ วิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์บุคคล วิเคราะห์ข้อความ วิเคราะห์ข่าว วิเคราะห์สารเคมี เป็นต้น สรุปได้ว่า ในการวิเคราะห์จะวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเชิงกายภาพ เชิงรูปธรรม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนามธรรม

ระดับความสามารถทางการคิดของบุคคลเป็น 6 ระดับ ดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่ดีถ้าทำให้นักเรียนสามารถกำหนดความคาดหวังได้อย่างเหมาะสม นักเรียนสามารถกำหนดความคาดหวังสูงได้ นักเรียนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การตัดสินใจและการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพราะในแต่ละระดับ เมื่อนักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะ จะเกิดการปรับเปลี่ยนขึ้นสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไป อันจะส่งผลให้นักเรียนได้มีโอกาสมีความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นและสามารถคิดในระดับสูงได้ในที่สุด

ด้านระดับการคิดวิเคราะห์ของบุคคลของ บลูม นั้น ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของนักเรียนไปสู่ความสามารถทางการคิดในระดับสูง เพราะนักเรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ อย่างชัดเจนผ่านกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การวิเคราะห์หน่วยย่อย คือเนื้อหาสาระต่างๆ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการวิเคราะห์หลักการตามลำดับ

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2552, หน้า 11- 14) สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์ เรื่องราว เนื้อหาหรือส่วนประกอบของต่างๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน ค้นหารายละเอียด จุดเด่น สาระความสำคัญ ของสิ่งต่างๆ และระบุความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับได้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีการคิดวิเคราะห์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 2-4) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ว่า หมายถึง การจำแนกแยกแยะ องค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วน ๆ เพื่อค้นหาว่าทำมาจากอะไร มีองค์ประกอบอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไร เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร

คำว่า การวิเคราะห์ ตามรากศัพท์ภาษาอังกฤษมาจากภาษากรีกว่า analisis แปลว่า การแตกออกเป็นส่วน ๆ ซึ่งมาจากคำว่า analucin แปลว่า คลายออก แยกแยะออกเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ และคำว่า luein แปลว่า ทำให้หลวม

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ เกี่ยวข้องกับการศึกษาการตรวจสอบ การตีความ การทำความเข้าใจ การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล การสืบค้นความจริง อันนำไปสู่การหาข้อสรุปหรือประเมินตัดสินในเรื่องนั้น

หากจะแจกแจงหน้าที่ของการวิเคราะห์ พบว่าการวิเคราะห์ทำหน้าที่หลายประการด้วยกัน อาทิเพื่อแจกแจงให้รู้ว่าสิ่งนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง การวิเคราะห์เป็นการค้นหาว่าสิ่งนั้นมาจากอะไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง โดยการแตกสิ่งนั้นออกเป็นส่วนย่อย ๆ และแจกแจงรายละเอียดของส่วนประกอบย่อย ๆ ทั้งหมด โดยอาจจะจัดแยกเป็นหมวดหมู่หรือตามลำดับความสำคัญ เพื่อให้เห็นทุกองค์ประกอบอย่างครบถ้วน และตรวจสอบโครงสร้างของสิ่งนั้นเพื่อทำความเข้าใจว่าส่วนต่าง ๆ ในแต่ละส่วนย่อยนั้นประกอบกันขึ้นมาได้อย่างไร

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2552, หน้า 11- 14) สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์ เรื่องราว เนื้อหาหรือส่วนประกอบของต่างๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน ค้นหารายละเอียด จุดเด่น สาระความสำคัญ ของสิ่งต่างๆ และระบุความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับ

สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การแยกแยะเพื่อหาองค์ประกอบย่อย ส่วนประกอบย่อยของเหตุการณ์ เรื่องราว เนื้อหาหรือส่วนประกอบของต่างๆ ว่าประกอบด้วยส่วนย่อยอะไรอย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งอาจค้นหารายละเอียด เช่น จุดเด่น จุดด้อย สาระความสำคัญ ของสิ่งต่างๆ อีกทั้งสามารถแยกแยะส่วนประกอบ ความสัมพันธ์ และหลักการของสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับ

ขั้นตอนการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์และคณะ (2551, หน้า 51) ได้กล่าวว่า การสอนเด็กให้คิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์นับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักการคิดอย่างเป็นระบบ โดยที่ลักษณะของการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จะมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้ คือ

การวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถในการคิดแยกแยะเรื่องราวใดๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นมีองค์ประกอบกันเช่นไร ซึ่งสามารถจำแนกเป็นพฤติกรรมย่อยได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งของหรือเรื่องราวต่าง ๆ เป็นความสามารถในการบอกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและความคิดเห็น ความแตกต่างของข้อสรุปจากข้อเท็จจริงที่นำมาสนับสนุน เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบที่สำคัญ สาเหตุและสาระสำคัญของเรื่อง

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่าง ๆ เป็นการระบุความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลและความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักการของความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญในเรื่องนั้น ๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด เป็นความสามารถในการให้ผู้เรียนค้นหาหลักการของเรื่อง ระบุจุดประสงค์ของผู้เรียน ประเด็นสำคัญของเรื่อง เทคนิคที่ใช้ในการชักจูงผู้อ่าน และรูปแบบของภาษาที่ใช้ เช่น การบอกหรือการอธิบายสิ่งที่เป็ใจความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการของสิ่งที่เรียนได้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของการประเมิน

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2543, หน้า 223) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งในการตัดสินใจ ตีราคา หรือสรุปผลเพื่อพิจารณาความเหมาะสม หรือหาคุณค่าของลักษณะ พฤติกรรม และสิ่งของว่าดีเพียงใด โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดเป็นหลัก กล่าวคือ การประเมินต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการที่เริ่มต้นจากการวัดผลสิ่งนั้น แล้วนำผลที่วัดได้ มาพิจารณาอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี เก่งหรืออ่อน

สมนึก ภัททิยธนี (2544, หน้า 103) ได้ให้ความหมาย การประเมินผลว่า หมายถึงการตัดสินใจ หรือวินิจฉัยสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการวัดผลโดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ผลการวัดความสูงของนายแดงได้ 180 เซนติเมตร ก็อาจจะประเมินว่าเป็นคนที่สูงมาก

ขรรยง ขรรยงเมธ (2543, หน้า 67) สรุปความหมายของการประเมินผลไว้ 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก การประเมินผลเป็นกระบวนการตัดสินใจของผู้ประเมินเพื่อจะตีค่าตีราคาเพื่อจะตีราคาหรือให้คุณค่าแก่ลักษณะของคน สัตว์ สิ่งของ และสิ่งที่เป็นนามธรรม ประการที่สอง การประเมินผลจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจ ประการสุดท้ายการประเมินเปรียบเทียบข้อมูลกับเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

จากความหมายการประเมินที่กล่าวมา พอสรุปได้ดังนี้ การประเมินเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อหาค่า ราคา คุณลักษณะ โดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาตัดสินอย่างใดอย่างหนึ่งว่าอยู่ในระดับใด

การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับจุดประสงค์ที่ต้องทำว่าสอดคล้องกันหรือไม่ และได้ผลตามจุดประสงค์หรือไม่ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้หรือไม่ ฉะนั้นในการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องประเมินองค์

ประกอบในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การวางแผนจนถึงผลผลิตซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544, หน้า 129) ได้กล่าวถึงการประเมินแผนการเรียนรู้ไว้ว่า

1. การประเมินบริบท เป็นการประเมินขั้นการวางแผนเพื่อตรวจสอบว่าได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ ความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นทางเลือกในการนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งอาจจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลายๆ แบบ เช่น การสำรวจความคิดเห็นการศึกษาเอกสารการประชุม ผู้เชี่ยวชาญ การประเมินบริบทนี้ นับว่าสำคัญเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจที่จะกำหนดรายละเอียดในแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

2. การประเมินผลตัวป้อน เป็นการประเมินเพื่อตรวจทรัพยากรและความสามารถที่มีอยู่ในโรงเรียนและท้องถิ่นว่าสามารถนำมาใช้หรือวางแผนแนวทางการปฏิบัติ วิธีดำเนินงานให้บรรลุผลหรือเลือกแหล่งสนับสนุนและวิธีการเพื่อให้บรรลุผล ถ้าตัวป้อนไม่เพียงพอแม้จะกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการเรียนรู้ไว้ดีเพียงใด ก็อาจทำให้ผู้เรียนไม่บรรลุตามที่กำหนดไว้ได้

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินระหว่างใช้แผนการจัดการเรียนรู้ต้องมีการควบคุมกำกับกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ให้ดำเนินไปได้ และตรวจสอบข้อบกพร่องอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมเหล่านั้น และรวบรวมข้อมูลบันทึกไว้เป็นหลักฐานในการปรับปรุงแผนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การประเมินผลผลิต การประเมินผลขั้นนี้เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดจากการประเมินบริบท ตัวป้อน และกระบวนการ จึงได้ผลผลิตออกมาเป็นไปตามจุดหมายแผนการเรียนรู้หรือไม่ กล่าวคือ ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามกำหนดไว้เป็นการประเมินขั้นสุดท้ายที่จะใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจว่าต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรจึงจะทำให้แผนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น การประเมินขั้นนี้ต้องมีการสร้างเกณฑ์ในการวัดและอาจจะต้องนำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่มีอยู่แล้วของโรงเรียนอื่นๆ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 170) ได้กล่าวถึงการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ว่า อาจดำเนินการได้ 3 ระยะ ดังนี้ คือ

1. การประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ เป็นการตรวจสอบแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้สอนจริงว่าเป็นแผนการเรียนรู้ที่เขียนได้ถูกต้องตามรูปแบบการเขียนแผนการเรียนรู้หรือไม่แต่ละหัวข้อในแผนการเรียนรู้มีความเหมาะสม สอดคล้อง ครอบคลุม ถูกต้องตามหลักวิชาการ และที่สำคัญแผนการเรียนรู้นั้นเน้นผู้เรียนที่เป็นศูนย์กลางหรือผู้เรียนเป็นสำคัญหรือไม่มีสิ่งใดที่ยังบกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข

2. การประเมินแผนการเรียนรู้ระหว่างนำไปใช้ เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติไปตามแผนการเรียนรู้ โดยสังเกตและบันทึกปัญหาหรือข้อบกพร่องต่างๆ ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามที่วางแผน หรือไม่ประสบความสำเร็จและประเด็นที่ควรแก้ไขปรับปรุงต่อไป

3. การประเมินแผนการเรียนรู้อย่างสิ้นสุดการใช้ เป็นการประเมินภาพรวมเมื่อสอนจบแต่ละหน่วยหรือบท และเมื่อสอนจบทั้งรายวิชา เพื่อให้ได้ข้อสรุป ว่าเมื่อจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดไว้แล้วนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นอย่างไร

จากที่นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินแผนการเรียนรู้พอสรุปได้ดังนี้ ในการจัดทำเขียนแผนการเรียนรู้ การจัดหาหรือจัดทำสื่อต่างๆ รวมถึงเครื่องมือและเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลประกอบการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ควรได้มีการประเมินแผนการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องเหมาะสม ครอบคลุม เพื่อการปรับปรุงแก้ไขแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน การนำไปใช้และความต้องการของท้องถิ่นยิ่งขึ้น

การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้

ขงยุทธ กันไชยศักดิ์ (2545, หน้า 24) ได้กล่าวถึงการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ ดังนี้

เมื่อครูผู้สอนจัดทำแผนการเรียนรู้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนนำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีการตรวจสอบก่อนว่าแผนการเรียนรู้นั้นมีความสอดคล้อง ครอบคลุม ถูกต้องตามหลักวิชาและมีความชัดเจนเพียงใด นอกจากนั้นแล้วแผนการเรียนรู้นั้นเป็นแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือนั้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือไม่

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2544, หน้า 152) ได้กำหนดแนวปฏิบัติการประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ดังนี้

ตาราง 3 แนวปฏิบัติการประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติโดยละเอียด
1. ตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้		1. ตรวจสอบว่าครอบคลุมพฤติกรรมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรมหรือไม่ 2. ตรวจสอบว่าพฤติกรรมที่ระบุในจุดประสงค์วัดได้หรือไม่ 3. ตรวจสอบพฤติกรรมที่ระบุเหมาะสมกับเนื้อหา และวัยของผู้เรียนหรือไม่
2. ตรวจสอบมาตรฐานผู้เรียน		1. ตรวจสอบว่ามีมาตรฐานผู้เรียนที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้และเนื้อหาหรือไม่
3. ตรวจสอบมาตรฐานหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน		2. ตรวจสอบว่ามาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระบุสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาหรือไม่
4. ตรวจสอบเนื้อหา		1. ตรวจสอบว่าเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการและทันสมัยหรือไม่
5. ตรวจสอบสาระสำคัญ		2. ตรวจสอบว่าเนื้อหาครบถ้วนและเพียงพอหรือไม่ 3. ตรวจสอบว่ามีการบูรณาการเนื้อหา เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์รวมหรือไม่

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติโดยละเอียด
6. ตรวจสอบกิจกรรมการเรียนการสอน		1. ตรวจสอบว่าสาระสำคัญมุ่งแสดงความคิดรวบยอดหรือแก่นของเนื้อหาหรือไม่ 2. ตรวจสอบว่าสาระสำคัญสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ 1. ตรวจสอบว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ 2. กิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างหลากหลายหรือไม่ 3. กิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าข้อมูลหรือไม่ 4. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกประเมินและปรับปรุงตนเองหรือไม่ 5. มีกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีวินัยและรับผิดชอบในการทำงานหรือไม่ 6. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันหรือไม่
7. ตรวจสอบสื่อและแหล่งเรียนรู้		1. ตรวจสอบว่ามีการใช้สื่ออุปกรณ์เหมาะสมกับบทเรียนหรือไม่ 2. สื่ออุปกรณ์เหมาะสมกับผู้เรียนและผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้สื่ออย่างทั่วถึงหรือไม่ 3. สื่ออุปกรณ์เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ 4. ระบุแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมหรือไม่

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอนการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	วิธีปฏิบัติโดยละเอียด
8. การตรวจสอบการวัดและประเมินผล		1. ระบุการวัดและเครื่องมือวัดสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ 2. มีการใช้วิธีการวัดและเครื่องมืออย่างหลากหลายหรือไม่ 3. นำเสนอเครื่องมือวัดประกอบแผนการเรียนรู้หรือไม่ 4. มีการวัดเพื่อสรุปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่
9. กิจกรรมเสนอแนะ		1. มีการนำเสนอกิจกรรมเพื่อมุ่งตอบสนองผู้เรียนที่มีความแตกต่างหรือไม่ 2. มีการนำเสนอกิจกรรมทั่วไปหรือไม่

ดังนั้นสรุปการประเมินแผนการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ จะหมายถึงการตรวจสอบคุณภาพของแผนการเรียนรู้ ถือเป็นกระบวนการสำคัญอันหนึ่งในการสร้างความมั่นใจให้ผู้สอนว่าแผนการเรียนรู้ที่ตนเองเขียนขึ้นมีคุณภาพเพียงพอ สามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้จริงโดยตรวจสอบตามขั้นตอนดังนี้ คือ ตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้ มาตรฐานผู้เรียน มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื้อหา สาระสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ

การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ครูผู้สอนสามารถตรวจสอบได้ว่าแผนการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นตามขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ จัดเป็นแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่เพียงใด จากการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนรู้ การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 171) ได้กล่าวสรุปว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Contract) โดยการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ทำความเข้าใจ สร้างความหมายของสาระข้อความรู้ให้แก่ตนเอง ค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง

2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด ได้ทำและได้แสดงออก (Performance) เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงาน

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมกลุ่ม (Interaction) ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อความรู้ ความคิด และประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการ (Process)

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติ (Product)

6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน (Assessment)

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Application)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผนการเรียนรู้อาจจะจัดกิจกรรมได้ไม่ครบทั้ง 7 กิจกรรม แต่อย่างน้อยควรจัดให้ได้ 5 กิจกรรมขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแผนการเรียนรู้นั้นว่าใช้เทคนิคการเรียนการสอนรูปแบบใด

การตรวจสอบบทบาทของผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นการพิจารณาบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนสามารถประเมินแผนการเรียนรู้ว่าเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่เพียงใดจากการตรวจสอบบทบาทของตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งวัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2545, หน้า 173-174) ได้กล่าวพอสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. ใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบและสร้างข้อความรู้ด้วยตนเอง
2. ใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่กระตุ้นความคิด จินตนาการ และการแสดงออกของ

ผู้เรียน

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบกระบวนการหรือวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเข้ากับชีวิตจริง
5. ใช้กิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติ
6. สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับกลุ่ม
7. เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม
8. จัดสิ่งแวดล้อมและสร้างบรรยากาศการเรียนที่แจ่มใสเป็นมิตร
9. ใช้สื่อที่สอดคล้องกับวัยและความสามารถของผู้เรียนบทเรียนและเทคนิควิธีการสอน
10. ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

11. ประเมินทั้งกระบวนการและผลงานที่เรียน

12. ผู้เรียนมีส่วนประเมินตนเองและเพื่อน

จากการที่นักวิชาการได้กล่าวถึงการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมาแล้วพอสรุปได้ว่า เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทน

การประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของแผนการเรียนรู้

การประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของแผนการเรียนรู้ บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ (2537, หน้า 68) ได้กล่าวว่า ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินแผนการเรียนรู้อย่างน้อย 3 คน เป็นการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของแผนการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ในแผนการเรียนรู้ที่ได้จัดทำขึ้นมีความถูกต้อง ครบคลุม ชัดเจน และสัมพันธ์กันหรือไม่เพียงใด โดยมีแนวทางการตรวจสอบดังนี้

1. ตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าถูกต้องตามหลักการเขียนหรือไม่ ครบคลุมพฤติกรรมที่กำหนด (พุทธิพิสัย / ทักษะพิสัย / จิตพิสัย) และระดับพฤติกรรมที่กำหนด เหมาะสมกับเวลาเนื้อหาและผู้เรียน
2. ตรวจสอบจุดประสงค์นำทางว่าระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ ประเมินได้ และระบุพฤติกรรมได้ครบถ้วนและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบรรลุพฤติกรรมแต่ละด้านที่กำหนดในจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ตรวจสอบเนื้อหาว่ามีความถูกต้องตามหลักวิชา ชัดเจน ไม่สับสน ทันสมัยครบถ้วนเพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานในการสร้างข้อความรู้ใหม่หรือเกิดพฤติกรรมหรือทักษะที่ต้องการ
4. ตรวจสอบสาระสำคัญว่าแสดงความคิดรวบยอดของเนื้อหาหรือแก่นของเรื่องและสอดคล้องกับสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา
5. ตรวจสอบกิจกรรมการเรียนการสอนว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถและวัยของผู้เรียน เหมาะสมกับเวลา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียน กิจกรรมน่าสนใจ จูงใจให้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรม สร้างเสริมทักษะข้อความรู้และพฤติกรรมที่กำหนดได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แปลกใหม่ เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. ตรวจสอบสื่อ ความเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียนสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียน

7. ตรวจสอบการวัดและประเมินผล วิธีการวัดและเครื่องมือวัดสอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดในจุดประสงค์ สอดคล้องกับธรรมชาติวิชา สอดคล้องกับขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้ ในกิจกรรม ใช้วิธีวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน

เมื่อกล่าวโดยสรุปการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของแผนการเรียนรู้ คือการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของแผนการจัดการเรียนรู้ ว่าจะมีความครอบคลุม ทั้งด้านเนื้อหา จุดประสงค์ สาระสำคัญ กิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ การวัดผลประเมินผลรวมทั้ง องค์ประกอบในการจัดทำแผนการเรียนรู้ มากน้อยเพียงใด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กรณีศึกษา

กัมพล วงสถาน (2549) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้กรณีตัวอย่างสาระภูมิศาสตร์เพื่อฝึกทักษะการคิดแบบนิรนัย ของผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนพระหฤทัย อำเภอเมืองเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 ที่เรียนสาระภูมิศาสตร์ จำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แผนการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ เรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่ร้อยละหรือจำนวน 4 แผน แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน และแบบประเมินทักษะการคิดแบบนิรนัย ซึ่งประกอบด้วยเรื่อง ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาทรัพยากรน้ำ ปัญหาทรัพยากรดินและปัญหาทรัพยากรแร่ธาตุ วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่าง ของทักษะ การคิดแบบนิรนัย โดยหาค่าที และนำเสนอด้วยตารางประกอบความเรียงแบบบรรยาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยกรณีตัวอย่างมีทักษะการคิดแบบนิรนัยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการประเมินทักษะการคิดแบบนิรนัยของผู้เรียนพบว่าเป็นการคิดขั้นการใช้ทฤษฎี หลักการ

ธงชัย บุญธรรม (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เจตคติด้านสกลทรรศน์รายวิชาโลกในยุคปัจจุบัน (ส027) โดยการสอนแบบกรณีศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยงจำนวน 13 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการสอนเจตคติด้านสกลทรรศน์ รายวิชาโลกในยุคปัจจุบัน (ส027) โดยการสอนแบบกรณีศึกษา จำนวน 5 แผน และแบบวัดเจตคติด้านสกลทรรศน์ จำนวน 5 ฉบับ ซึ่งแต่ละแผนวัดเจตคติด้านความรู้และความรู้สึก ผลการวิจัยพบว่าเจตคติด้านสกลทรรศน์รายวิชาโลกในยุคปัจจุบัน (ส027) ด้านความรู้

นักเรียนมีเจตคติด้านความรู้ดีมาก และพบว่าเจตคติด้านสกลพรรณรายวิชาโลกในยุคปัจจุบัน ด้านความรู้สึกผู้เรียนมีระดับเจตคติด้านความรู้สึกดี เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

จากผลการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษา ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ได้แสดงออกด้านการคิดวิเคราะห์ ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้ศึกษาเรื่องที่น่าสนใจ เข้าใจเกิดความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับการแก้ปัญหา รวมถึงส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์

วิไลลักษณ์ วงศ์จันสุนทร (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสันทรายวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ จากการเรียนโดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อยู่ในขั้นที่ 3 และ 4 โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อยู่ในขั้นที่ 3 คือมีความสามารถในการประเมินและสรุปเหตุการณ์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 – 5 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อยู่ในขั้นที่ 4 คือมีความสามารถในการประยุกต์และนำไปใช้

เกรียงวีย์ กาญจนอุหา (2548) ได้ศึกษาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ โรงเรียนวัดคูเต่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 20.50 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 29.14 ส่วนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน จำแนกตามความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้าน นักเรียนร้อยละ 57.14 มีความสามารถในการรวบรวม จำแนก แยกประเภทข้อมูลข่าวสาร มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และจับใจความสำคัญ ของข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับดี นักเรียนร้อยละ 78.57 มีความสามารถในการประเมินและแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์อยู่ในระดับดีและนักเรียนร้อยละ 50.00 มีความสามารถในการประยุกต์และนำไปใช้อยู่ในระดับดีและพอใช้เท่ากัน

กัญญา สิทธิศุภเศรษฐ์ (2548) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปิ่นสร้อยไขลลววิทยาลย์ ระหว่างก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการตั้งคำถามทั้งโดยรวมและจำแนกตามความสามารถทางการเรียนของนักเรียน คือนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนจากกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ โดยใช้กิจกรรมตั้งคำถามมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นและมีทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านการ

จำแนกแยกแยะ ด้านการเปรียบเทียบ ด้านการเห็นความสัมพันธ์และด้านการให้เหตุผลสูงขึ้น ทั้งโดยรวมและจำแนกตามความสามารถทางการเรียนของนักเรียนคือ นักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน

เพชรมน แสงจักร (2549) ได้ศึกษาความสามารถทางการวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดประยุกต์ใช้ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพปี 2 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ ที่ได้รับการสอนตามแนวคิดของสเติร์นเบอร์ก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์และการคิดประยุกต์ใช้ สูงกว่าก่อนเรียนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการสอนตามแนวคิดของสเติร์นเบอร์ก พบว่านักศึกษาได้ฝึกความคิดอย่างเป็นระบบ สามารถพัฒนาความคิดด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์และการคิดประยุกต์ใช้ รู้จักตนเองมากขึ้นความรู้ที่ได้รับจากการเรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและในวิชาชีพได้

จากผลการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนนั้น มีวิธีการหลากหลายวิธี โดยแต่ละวิธีนั้นสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เรียนได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาเห็นว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยปฏิบัติการกิจกรรม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ จะมีพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งนักเรียนที่มีเจตคติ ที่ดีต่อการเรียนพร้อมกับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้